

ADABIY TA'LIM JARAYONIDA BADIY ASAR TAHLILINI O'RGATISH METODIKASI

Abdulxorisova Sayyoraxon Rasuljon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti magistranti

Email: abdulxorisovasayyora74@gmail.com

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada adabiy ta'lim jarayonida badiiy asar tahlilini o'rgatish metodikasining nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. O'quvchilarda badiiy tafakkur, mustaqil fikrlash va tahliliy kompetensiyalarni shakllantirishda badiiy asarni chuqur o'rganishning ahamiyati ochib beriladi. Shuningdek, badiiy asar tahlilida zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va kompetensiyaviy yondashuvning o'rni ilmiy-metodik jihatdan asoslanadi.

Kalit so'zlar: adabiy ta'lim, badiiy asar tahlili, metodika, kompetensiya, interfaol metodlar, badiiy tafakkur, adabiy ta'lim, obrazlar tahlili, pedagogik texnologiyalar

METHODOLOGY FOR TEACHING THE ANALYSIS OF A LITERARY WORK IN THE PROCESS OF LITERARY EDUCATION

Sayyoraxon Rasuljon qizi Abdulxorisova

Namangan State Pedagogical Institute Master's Student

E-mail: abdulxorisovasayyora74@gmail.com

ANNOTATION: This article covers the theoretical and practical aspects of teaching the analysis of a work of art in the process of literary education. The importance of in-depth

study of a work of art in the formation of artistic thinking, independent thinking and analytical competencies in students is revealed. Furthermore, the role of modern pedagogical technologies, interactive methods, and a competency-based approach in the analysis of a work of art is scientifically and methodologically substantiated.

Keywords: literary education, analysis of a work of art, methodology, competence, interactive methods, artistic thinking, literary education, image analysis, pedagogical technologies.

МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ АНАЛИЗУ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПРОИЗВЕДЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ ЛИТЕРАТУРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Абдулхорисова Сайёрахон Расулжон кизи

Наманганский государственный педагогический институт Магистрант

E-mail: abdulxorisovasayyora74@gmail.com

АННОТАЦИЯ: В данной статье освещаются теоретические и практические аспекты методики обучения анализу художественного произведения в процессе литературного образования. Раскрывается значение глубокого изучения художественного произведения в формировании у учащихся художественного мышления, самостоятельного мышления и аналитических компетенций. Также научно-методически обоснована роль современных педагогических технологий, интерактивных методов и компетентностного подхода в анализе художественного произведения.

Ключевые слова: литературное образование, анализ художественного произведения, методика, компетенция, интерактивные методы, художественное мышление, литературное образование, анализ образов, педагогические технологии.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda ularda hayotiy kompetensiyalarni shakllantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Adabiyot fanining asosiy maqsadi nafaqat badiiy asar mazmunini o'rgatish, balki o'quvchilarda estetik did, ma'naviy qadriyatlar va tahliliy tafakkurni shakllantirishdan iboratdir.

Badiiy asar tahlili adabiy ta'limning markaziy tarkibiy qismi bo'lib, u o'quvchini asarning mazmuni, g'oyasi, obrazlari, badiiy vositalari va muallif maqsadini anglashga yo'naltiradi. Shu sababli badiiy asar tahlilini samarali tashkil etish metodikasini takomillashtirish zamonaviy adabiyot ta'limining dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

MAQOLANING MAQSADI

Maqolaning maqsadi adabiy ta'lim jarayonida badiiy asar tahlilini o'rgatishning samarali metodlarini aniqlash hamda o'quvchilarning tahliliy va ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodik tavsiyalarni ishlab chiqishdan iborat.

METODLAR

Tadqiqot davomida quyidagi metodlardan foydalanildi:

- pedagogik kuzatish metodi;
- adabiy-tahliliy metod;
- qiyosiy tahlil metodi;
- umumlashtirish va xulosalash metodi;
- tajriba-sinov metodi;
- kompetensiyaviy yondashuv asosidagi tahlil.

ASOSIY QISM

1. Badiiy asar tahlilining adabiy ta'limdagi o'rni

Badiiy asar tahlili o'quvchilarning matn bilan ishlash, fikr yuritish, xulosa chiqarish va baholash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Tahlil jarayonida o'quvchi:

- asar mazmunini anglaydi;
- muallif g'oyasini tushunadi;
- obrazlar xarakterini tahlil qiladi;
- badiiy til vositalarining vazifasini aniqlaydi;
- mustaqil munosabat bildirishga o'rganadi.

Shu jihatdan badiiy asar tahlili nafaqat adabiy bilimlarni, balki shaxsiy va kommunikativ kompetensiyalarni ham shakllantiradi.

2. Badiiy asar tahlilini o'rgatishda uchraydigan muammolar

Amaliyot shuni ko'rsatadiki, ayrim hollarda adabiyot darslarida asarni qayta hikoya qilishga ko'proq e'tibor qaratiladi. Natijada o'quvchi:

- asar mohiyatini chuqur anglay olmaydi;
- obrazlarni tahlil qilishda qiynaladi;
- mustaqil xulosa chiqarish ko'nikmasiga ega bo'lmaydi;
- badiiy tafakkuri yetarli rivojlanmaydi.

Bunday holatlarni bartaraf etish uchun zamonaviy metodik yondashuvlardan foydalanish zarur.

3. Badiiy asar tahlilida zamonaviy metodlarning ahamiyati

“Debat”{muhokama} metodi

Mazkur metod orqali asarning asosiy g'oyasi, asardagi muammolivaziyatlar yuzasidan bahs tashkil etiladi

Bu metod : dalillash ko'nikmasini shakllantirishga:

Tanqidiy fikrlashga;

Mustaqil qaror qabul qilishga yordam beradi.

Masalan : A.Qodiriyning “ O'tkan kunlar” asaridagi debat qilinadigan joylari bor. O'quvchilar ushbu asarni o'qib, o'rtaga debat uchun O'qituvchi savol tashlashi mumkin. O'quvchilar Zaynab to'g'ri ish qilganmi? Siz o'rnida bo'lsangiz nima qilgan bo'lar edingiz? Yoki O'zbekoyim Otabekni yana uylanishiga undaganiga qanday qaraysiz shunga o'xshash savollar yordamida o'quvchilarni shaxsiy fikrlarini bilib olish mumkin.

QR-kodli ta'lim metodi; Asar haqidagi qo'shimcha materiallar, videolar va topshiriqlar QR-kodlar orqali taqdim etiladi. Bu metod:

Mustaqil ta'limni rivojlantirishga;

Raqamli texnologiyalardan foydalanishga;

O'quvchilar faolligini oshirishga yordam beradi. Bu metod yordamida o'quvchilarda mustaqil izlanuvchanlik rivojlanadi. Darslikda berilgan ma'lumotlardan tashqari qo'shimcha ma'lumot ham topib kelishiga undaydi.

Matn bilan ishlash jarayonida o'quvchilar quyidagi belgilar orqali fikrlarini ifodalaydilar:

“INSERT” texnologiyasi

- V — bilgan ma'lumotim;

- + — yangi ma'lumot;

- — — tushunarsiz ma'lumot;

- ? — qo'shimcha izoh talab qiluvchi o'rin.

Mazkur texnologiya o'quvchining matn ustida faol ishlashini ta'minlaydi.

Obrazlar xaritasi

Asar qahramonlarining xarakteri, maqsadi, ruhiy kechinmalari va boshqa obrazlar bilan munosabatlari jadval asosida tahlil qilinadi.

4. Badiiy asar tahlilining metodik bosqichlari

Adabiy ta'limda badiiy asarni tahlil qilish quyidagi bosqichlarda amalga oshirilishi maqsadga muvofiq:

1-bosqich. Asarni o'qish va idrok etish

O'quvchi asarning syujeti va voqealar rivojini anglaydi.

2-bosqich. Mavzu va g'oyani aniqlash

Asarning asosiy muammosi va muallif g'oyasi belgilanadi.

3-bosqich. Obrazlarni tahlil qilish

Qahramonlarning xarakteri, ruhiy olami va o'zaro munosabatlari o'rganiladi.

4-bosqich. Badiiy vositalarni tahlil qilish

Tasviriy ifodalar, ramzlar, metaforalar va boshqa poetik vositalarning vazifasi aniqlanadi.

5-bosqich. Mustaqil xulosa chiqarish

O'quvchilar asardan olgan taassurotlari va hayotiy xulosalarini bayon etadilar.

5. Kompetensiyaga yo'naltirilgan tahlil modeli

Zamonaviy ta'limda o'quvchi tayyor bilimni qabul qiluvchi emas, balki bilimni mustaqil egallovchi shaxs sifatida qaraladi. Shu sababli badiiy asar tahlili:

- kommunikativ kompetensiyani;

- axborot bilan ishlash kompetensiyasini;
- ijtimoiy-faol fuqarolik kompetensiyasini;
- shaxsiy rivojlanish kompetensiyasini shakllantirishga xizmat qilishi lozim.

Kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan tahlil darslari o‘quvchilarning faolligini oshiradi va ularni mustaqil fikrlashga undaydi.

6. Tajriba-sinov natijalari

Interfaol metodlar asosida tashkil etilgan adabiyot darslari natijasida:

- o‘quvchilarning darsga qiziqishi ortdi;
- matn bilan ishlash malakalari rivojlandi;
- mustaqil fikr bildirish ko‘nikmasi shakllandi;
- tahliliy tafakkur darajasi oshdi;
- badiiy asarni chuqur anglashga erishildi.

Bu natijalar badiiy asar tahlilini zamonaviy metodlar asosida tashkil etishning samaradorligini tasdiqlaydi.

XULOSA

Adabiy ta’lim jarayonida badiiy asar tahlilini o‘rgatish o‘quvchilarning ma’naviy, estetik va intellektual rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish o‘quvchilarning tahliliy tafakkurini rivojlantiradi, mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini shakllantiradi hamda adabiy ta’lim samaradorligini oshiradi. Shuning uchun badiiy asar tahlilini kompetensiyaga yo‘naltirilgan yondashuv asosida tashkil etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov A., Qo‘chqorov A. Adabiyot o‘qitish metodikasi. – Toshkent: O‘qituvchi.
2. Quronov D., Mamajonov Z. Adabiyotshunoslik lug‘ati. – Toshkent: Akademnashr, 2013.
3. Yo‘ldoshev Q. Adabiyot o‘qitishning ilmiy-nazariy asoslari. – Toshkent.
4. Usmonov A. Pedagogik texnologiyalar va zamonaviy ta’lim. – Toshkent.
5. Umumiy o‘rta ta’lim maktablari uchun Adabiyot fanidan davlat ta’lim standarti va o‘quv dasturlari.